

ОРГАНІЗАЦІЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ У СКЛАДІ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ (1919–1939 рр.)

ORGANIZATION OF THE JUDICIAL AUTHORITY IN WESTERN UKRAINE IN THE COMPOSITION OF SECOND COMMONWEALTH OF POLAND (1919–1939)

Олійник Ю.В.,

*аспірант кафедри історії держави, права та політико-правових учень
Львівського національного університету імені Івана Франка*

У статті проаналізовано та теоретично обґрунтовано соціально-політичні передумови організації судової влади в Західній Україні у складі Другої Речі Посполитої (1919–1939 рр.). Зазначено, що у Другій Речі Посполитій існували дві системи судів – загальні та спеціальні. Судочинство в них проголошувалося відкритим (гласним), лише у виняткових випадках воно могло бути таємним. До інших важливих засад судочинства віднесено такі: незалежність суддів; їх призначуваність; виключність компетенції судів у справах щодо відновлення справедливості; вилучення з компетенції судів права визначати конституційність нормативних актів; ієрархічно-інстанційна організація судових органів. Значну увагу зосереджено на характеристиці організації судової влади в Західній Україні у складі Другої Речі Посполитої (1919–1939 рр.).

Ключові слова: судова реформа, судова влада, державна влада, Західна Україна, Друга Річ Посполита.

В статье проанализированы и теоретически обоснованы социально-политические предпосылки организации судебной власти в Западной Украине в составе Второй Речи Посполитой (1919–1939 гг.). Отмечено, что во Второй Речи Посполитой существовали две системы судов – общие и специальные. Судопроизводство в них провозглашалось открытым (гласным), и только в исключительных случаях оно могло быть тайным. К другим важным основам судопроизводства отнесены: независимость судей; их назначаемость; исключительность компетенции судов в делах восстановления справедливости; изъятие из компетенции судов права определять конституционность нормативных актов; иерархически-инстанционная организация судебных органов. Значительное внимание уделено характеристике организации судебной власти в Западной Украине в составе Второй Речи Посполитой (1919–1939 гг.).

Ключевые слова: судебная реформа, судебная власть, государственная власть, Западная Украина, Вторая Речь Посполитая.

Article analyzes the socio-political background and gives a theoretical substantiation of the organization of the judiciary in Western Ukraine in the Second Commonwealth of Poland (1919–1939). It is noted that in the Second Commonwealth of Poland there were two systems of courts – general and special. It was discovered that the proceedings in them were proclaimed open (vowel), only in exceptional cases it could be secret. Other important principles of the judiciary include: independence of judges; their appointment; exclusive jurisdiction of courts in restoring justice; exclusion from the competence of courts of law to determine the constitutionality of normative acts; hierarchical institution of judicial bodies. Considerable attention is paid to the characteristic of the organization of the judiciary in Western Ukraine in the Second Commonwealth of Poland (1919–1939).

Key words: judicial reform, judicial power, state power, Western Ukraine, Second Commonwealth of Poland.

Постановка проблеми. У сучасних умовах утвердження Української держави одним із важливих завдань є реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів для реалізації принципів верховенства права і забезпечення кожного права на справедливий судовий розгляд справ незалежним та неупередженим судом. Для виконання окресленого завдання необхідно привести чинне законодавство до міжнародних стандартів, відновити довіру до судової влади в Україні. На етапі реформування судової системи і судочинства, серед іншого, важливо використати як національний, так і міжнародний історичний досвід. Значне зацікавлення викликає історико-правовий аналіз організації судової влади в Західній Україні у складі Другої Речі Посполитої (1919–1939 рр.).

Стан дослідження. Деякі питання щодо організації судової системи у Західній Україні у складі Другої Речі Посполитої вивчали такі українські науковці, як В.І. Калинович, В.С. Кульчицький, Б.Й. Тищик, Л.Т. Пристащ, О.В. Липитчук та інші.

Метою статті є розкриття характерних ознак організації судової влади в Західній Україні у складі Другої Речі Посполитої (1919–1939 рр.).

Виклад основного матеріалу. Як відомо, Галичина (пол. Galicja, нім. Galizien, рос. Галиция) – це історична назва корінних українських земель, що простяглися на північ від Карпатських гір у басейнах річок Дністер (верхня і середня течії), Західний Буг (верхня течія), Сян (верхня течія). До західноукраїнських земель, крім Галичини, традиційно відносять Закарпаття і Буковину. Галичина є основою указаних земель, які також називають Західною Україною. Сьогодні це територія Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської (за винятком північної частини) областей. Головним містом Галичини, тобто Західної України, із XIII ст. є місто Львів [1, с. 102–103]. Завдяки вдалому географічному положенню згадане місто завжди було науковим, культурним та національним центром регіону, незалежно від того, до складу яких держав входило. З найдавніших часів Галичина була частиною українських земель. Однак

упродовж 600 років вона належала іншим державам, від яких зазнавала нечуваного національного, релігійного і політичного гноблення [2, с. 204].

Після розпаду Російської та Австро-Угорської імперій і завершення Першої світової війни Україні не вдалося повністю об'єднати свої землі. Український народ внаслідок несправедливої політики урядів Антанти, зокрема Росії, та своєї недостатньої організованості не домогся бажаної свободи і державної незалежності. Галичина після поразки у польсько-українській війні 1918–1919 рр. за Ризьким мирним договором 1921 р., укладеним між РРФСР, УРСР і Польщею, була приєднана до складу Польщі. Західні повіти Волині, що входили раніше до складу царської Росії, також відійшли до складу Польської держави. Указані землі отримали в історичній літературі назву Західна Україна. За Ризьким мирним договором 1921 р. кордон між Польщею і радянськими республіками встановлювався таким чином, що під владою Польщі залишалися Західна Україна і Західна Білорусь [3, с. 182–190]. Під час підписання договору з Польщею уряди РСФРР та УСРР (Білоруська СРР передала повноваження російській делегації) домоглися внесення у договір положень, які зобов'язували польський уряд гарантувати права національних меншин – російського, українського і білоруського населення – і забезпечити вільний розвиток їхньої культури, мови, релігії. Введення згаданого положення до Ризького мирного договору створювало правову основу захисту життєвих інтересів населення зазначених національностей у складі Польщі. Однак на практиці польський уряд не виконував взятих на себе зобов'язань [4, с. 582–583].

Рада послів країн Антанти у Парижі на вимогу польського уряду 14 березня 1923 р. узаконила анексію Західної України Польщею. Уряд Української СРР виступив з офіційним протестом проти такої акції, зауважуючи, що питання стосовно Галичини повинно вирішуватися на основі вільного голосування всіх національностей, що її населяють. Увесь український народ, зокрема населення Західної України, виступив проти насильницької анексії західноукраїнських земель. Уже 18 березня 1923 р. у Львові відбулося 40тисячне віче, на якому українці висловили рішучий протест проти згаданого рішення, а пізніше такі акції пройшли і в інших містах Західної України.

Відновлена 11 листопада 1918 р. Польська держава з перших днів свого існування розпочала діяльність, спрямовану на формування кордонів, органів державної влади, війська, правоохоронних органів, зокрема судових [6, с. 10]. Відповідно до адміністративно-територіального поділу Польщі державне управління поділялося на центральне (Рада міністрів й міністри) і територіальне (місцеве), що передбачало урядову адміністрацію і самоврядування. Територія держави була поділена на 16 воєводств і місто Варшаву, 244 повіти (серед них 23 міські), 611 міських і 3 195 сільських общин (гмін) [5, с. 191]. Окупувавши Західну Україну, влада Польщі поспішила змінити її назву. У березні 1920 р. Західна Україна

офіційно була перейменована польською владою на «Східну Малопольщу», а пізніше – на Польщу «Б» (на відміну від корінної Польщі «А»). Анексовані українські землі було поділено на п'ять воєводств – Волинське, Львівське, Поліське, Станіславське, Тернопільське, – що разом становили 35% території і 30% населення Польської держави [4, с. 584].

На території Польщі деякий час залишалися чинними іноземні джерела права (австрійські, німецькі і російські). До встановлення єдиної системи загальних судів на всій території Другої Речі Посполитої у 1928 р. в Західній Україні діяли старі системи судів із неістотними змінами.

У Поліссі та на Волині діяла система судів царської Росії: мирові суди, що розглядали дрібні цивільні та кримінальні справи у складі одноособового судді і призначених двох засідателів (інститут засідателів у мирових судах був скасований у 1927 р.); окружні суди, представлені судами першої інстанції для більш важливих цивільних і кримінальних справ і судами другої інстанції для розгляду скарг на рішення мирових судів.

У Галичині діяла австрійська судова система: повітові суди, які розглядали в першій інстанції цивільні і кримінальні справи; окружні суди, що в першій інстанції розглядали складніші кримінальні та цивільні справи, а в другій – скарги на рішення повітових судів. Касаційним судом на Волині і в Галичині був Верховний суд у Варшаві [6, с. 11].

Вища державна влада Польщі визнавала попереднє законодавство тимчасово чинним, скасувавши лише положення, спрямовані проти польського народу. Іноземні джерела права (австрійські, німецькі і російські) мали різне походження, відповідали не однакою рівню соціально-економічного і політичного розвитку країн у складі Польської держави. Тому перед владою Другої Речі Посполитої виникла необхідність скасувати такі розбіжності в польській системі права. Відтак 2 червня 1918 р. було створено кодифіковану комісію із провідних польських юристів, яка уніфікувала право у державі. Згодом комісія виконала ґрунтовнішу роботу – кодифікацію права, результатом якої стало прийняття Кримінально-процесуального кодексу 1928 р., Кримінального кодексу 1932 р., Цивільно-процесуального кодексу 1933 р. та Кодексу зобов'язань 1933 р. [7, с. 294, 348].

Основи судоустрою в Польщі закріпила Конституція від 17 березня 1921 р., яка визнала суд окремим органом державної влади, який не підпорядковувався ні виконавчій, ні законодавчій владі. Суддів призначав голова держави, і вони, за законом, мали бути незалежні від державної адміністрації. На практиці судді обиралися лише з політично благонадійних осіб.

В умовах існування різних судових систем велике значення мало створення у 1919 р. Верховного суду у Варшаві як загального суду найвищої інстанції, якому було підпорядковано судочинство всієї Польщі. Декрет президента Польської держави визначав організаційну форму Суду та надавав йому право «вказувати й усувати недоліки в діяльності

нижчих судів», що означало можливість змін або скасування їхніх рішень. Найвищий суд у Варшаві перейняв функції австрійського Вищого судового і касаційного трибуналу. У його складі, крім чинних двох палат, було утворено додатково ще три палати: для кримінальних і цивільних справ у межах колишньої австрійської території; для адміністративних справ у межах указаної території; кримінальних і цивільних справ у межах колишньої пруської території. Звичайні справи розглядалися у складі трьох суддів, а складні – цілою палатою чи навіть загальним зібранням суду [8, с. 8–9].

Становлення та розвиток судової системи Другої Речі Посполитої було тривалим процесом, що проходив у два етапи. Перший етап (1918–1928 рр.) характеризувався функціонуванням різних (російської, австрійської та німецької) систем судових органів, пристосуванням їх до нових соціально-політичних умов та наростанням деформацій, зумовлених порушенням демократичних засад Березневої конституції 1921 р. Другий етап (1928–1939 рр.) – створення єдиної системи загальних судів та її реформування у напрямку антидемократичних засад [8, с. 10].

У 1928 р. видано Закон про устрій загальних судів, який уніфікував судову систему Другої Речі Посполитої. Згадана система включала: гродські, окружні й апеляційні суди (у Львові – для Галичини і Любліні – для Волині), Верховний суд. Судові органи не збігалися з адміністративним поділом на воєводства та повіти. У 1936 р. функціонувало 548 гродських судів, 45 – окружних, 7 – апеляційних. Гродські суди були одноособовими, розглядали дрібні цивільні та кримінальні справи [6, с. 11].

У процесі здійснення судової реформи польська влада вважала необхідним посилити контроль за особовим складом суддів та їхньою діяльністю. Відтак було видано розпорядження Президента Другої Речі Посполитої від 23 серпня 1932 р., згідно з яким органи влади, що призначали суддів, набули права переведення останніх без їхньої згоди до іншого рівнозначного суду або звільнення на пенсію у двомісячний термін (із 27 серпня до 31 жовтня 1932 р.). Указаний акт значно обмежив суддівську незалежність.

У зазначений період була здійснена ґрунтовна редакція первісного тексту закону про судоустрій у напрямі зміцнення повноважень судової адміністрації та зменшення компетенції загальних зборів суддів, що означало «досить значні обмеження автономії судів та їх незалежності». На підставі згаданого розпорядження проводилися значні так звані чистки суддівських кадрів, які особливо торкнулися суддів-українців. У 1932 р. у семи східно-галицьких окружних судах було звільнено на пенсію 53 суддів-українців і 24 поляків. На початку 30-х рр. XX ст. у багатьох гродських судах Східної Галичини не було жодного судді-українця.

Польська влада намагалася не допустити публікацій української преси щодо проблеми чистки суддів. Рішенням Львівського окружного суду було вилучено номер газети «Діло» за 21 вересня 1932 р., у якому порівнювалося становище суддів-українців

за австрійських часів і в тодішній Польській державі. Відомий український адвокат С. Баран констатував, що серед суддів львівської апеляції в австрійські часи 25% становили українці. Багато з них були громадськими діячами, організаторами низки товариств. До чистки у тернопільському окружному суді працювали 49 суддів, з них 15 українців. У результаті чистки на пенсію звільнено 9 українців, 1 поляка й 1 єврея. Якщо у 1912 р. у згаданому окрузі загалом працювали 42 судді, з яких понад 30 були українцями, то після чистки їх залишилося тільки двоє. Газета навела також приклади чистки суддівського апарату в коломийському та станіславському окружних судах [9, с. 297].

У Другій Речі Посполитій існували дві системи судів – загальні та спеціальні. Судочинство в них оголошено відкритим (гласним), лише у виняткових випадках воно могло бути таємним. До інших важливих засад судочинства віднесено такі: незалежність суддів; їх призначуваність; виключність компетенції судів у справах щодо відновлення справедливості; вилучення з компетенції судів права визначати конституційність нормативних актів; ієрархічно-інстанційна організація судових органів.

Окружні суди були судами першої інстанції зі складніших цивільних і кримінальних справ, а також апеляційною інстанцією для гродських судів. Справи розглядала переважно колегія суддів (3 особи), простіші – один суддя. Зазначені суди мали у своїй структурі цивільний, кримінальний, комерційний та інші відділи. Під час розгляду заплутаних кримінальних і політичних справ, які загрожували тюремним ув'язненням на термін понад 5 років, в окружних судах діяв суд присяжних. Так, у кримінальному судочинстві мали брати участь присяжні (12 осіб). Згадані суди діяли, однак, лише на території колишніх австрійських володінь (у Галичині) і вирішували проблему вини. На інших польських землях вони не діяли (на території колишньої пруської окупації їх ліквідовано ще 1919 р.), оскільки не мали довіри від польської влади, зокрема в авторитарний період. Остаточоно указані суди ліквідовано 1938 р., коли суд присяжних у Кракові виправдав А. Добошинського, який організував збройний напад на одне зі староств, де перебували затримані політ'язні.

Апеляційні суди в одноособовому і триособовому складі діяли здебільшого як апеляційна інстанція для окружних судів. Інколи вони працювали як перша інстанція, зокрема у справах, віднесених до їхньої компетенції спеціальними законами чи іншими правовими актами. Указані компетенції також поділялись на відділи.

Найвищою судовою інстанцією для загальних судів був Верховний суд. Він діяв як касаційна інстанція щодо апеляційних судів, а також як перша – у найважливіших, переважно політичних, справах, які законодавством віднесено до його компетенції. Важливою функцією Верховного суду був нагляд за правильним і одноставним застосуванням усіма загальними судами чинного законодавства. Верховний суд поділявся на палати: дві цивільні,

кримінальну й адвокатури. Справи слухали у три-, п'яти- і семиособовому складі суддів, у виняткових випадках – у повному складі [5, с. 244].

До спеціальних судів належали військові суди, суди праці та релігійні суди.

Військово-польові суди, створені в 1919 р., формувалися із суддів окружного суду. Вони вводилися розпорядженням уряду на території всієї держави або окремих воєводств. Розгляд справи військово-польовими судами відбувався без попереднього слідства, вироки вважалися остаточними, а покарання смертю виконувалися протягом 24 годин.

Суди праці, створені в 1928 р., розглядали переважно конфлікти, що виникали із трудових правовідносин. Діяли у складі професійного судді та двох присяжних – від працедавців і від працівників. Рішення суду праці можна було оскаржити до окружного суду.

Релігійні суди існували лише на території колишньої російської зони окупації. Розглядали конфлікти із приводу різних віросповідань, а також сімейного характеру.

До спеціальних судів належали Компетенційний трибунал, Адміністративний трибунал і Державний трибунал.

Компетенційний трибунал, утворений 1925 р., складався з голови і 14 членів, яких призначав президент. Розглядав спори щодо компетенції та підсудності між адміністративними й судовими органами.

Адміністративний трибунал, сформований 1922 р., складався з голови, його заступників і суддів, яких призначав президент. Він був найвищою апеляційною інстанцією для нижчих адміністративних судів (щоправда, дві їх ланки діяли лише на землях колишньої пруської окупації), а також розглядав скарги громадян на адміністративні органи, тобто здійснював судовий контроль за діяльністю адміністрації. Поділявся на дві палати – загально-адміністративну та фінансову. Розглядав справи колегіально – у складі трьох, семи або усіх суддів [5, с. 244].

Державний трибунал, створений 1921 р., мав у складі голову (ним за сумісництвом був Голова Верховного суду) та 12 членів (вісьмох із них обирав Сейм, чотирьох – Сенат, але вони не могли бути парламентарями). Розглядав справи про порушення Конституції найвищими службовими особами країни: президентом, міністрами, послами, іншими високими посадовцями. Справу проти вказаних осіб порушував Сейм кваліфікованою більшістю голосів. Обвинувачення у трибуналі підтримували три послы, обрані Сеймом. Покараннями були втрата посади, позбавлення пасивного виборчого права, права обіймати державні посади, зменшення пенсії, кримінальні покарання.

Важливе місце у судовій системі Другої Речі Посполитої займали апеляційні та окружні суди, які були організовані і діяли, зокрема, в Західній Україні.

Повітові (гродські) суди перейняли свою назву, організацію і компетенцію з австрійського судочинства і були судами першої інстанції, що розглядали

кримінальні та цивільні справи. Повітові судді повинні були мати вищу юридичну освіту. У вказаному суді було декілька суддів, проте справи розглядалися ними одноособово. Начальник повітового суду розподіляв справи між суддями.

Окружні суди (колишні крайові) зазнали певних змін. Законом від 17 грудня 1920 р. було обмежено компетенцію судів присяжних, які утворювалися і діяли при згаданих судах. Окружні суди надалі виносили рішення колегіально у складі трьох професійних суддів (хоча подальші польські нормативні акти дедалі частіше впроваджували одноособовий розгляд справ).

Апеляційні суди (колишні вищі крайові суди) зберегли свій устрій, тільки зменшився склад суддів (від п'яти до трьох), які розглядали і вирішували апеляційні справи. Указані суди склалися з голови, його заступника та суддів.

Декрет президента скасував інститут допоміжних суддів, однак зберіг інститут «запасних» суддів. Кандидатів, які готувалися до суддівської посади, називали аплікантами. Найсуттєвіші відмінності судочинства були наявні у найнижчій ланці судів. На колишній російській території діяли мирові суди, на австрійській і пруській територіях, а також на території Сілезького воєводства – повітові суди [8, с. 9].

Юрисдикція окружних судів поширювалася на декілька гродських судів. Вони склалися з одного чи декількох відділень із карних і цивільних справ. Ними в першій інстанції розглядалися справи, що виходили за межі компетенції мирових судів. У роботі окружних судів брали участь присяжні [11, с. 49].

Окружні суди у складі трьох суддів розглядали такі категорії справ: 1) усі кримінальні справи, за винятком тих, які підлягали компетенції судів для неповнолітніх і які розглядалися у спрощеному порядку; 2) цивільні справи: суперечки щодо позовів, вартість яких не перевищувала 50 тис. злотих, спори про права немайнового характеру; спори, віднесені законом до компетенції окружних судів, незалежно від суми позову; спори, у яких однією зі сторін була державна казна; спори про визнання осіб недієздатними; справи про фінансову неспроможність (банкрутство); 3) апеляції на вироки гродських судів, а також на вироки, винесені після розгляду справ у спрощеному порядку; 4) справи зі звинувачення у порушенні правил про списки присяжних та інших питань, пов'язаних із судовою процедурою. Окружний суд з участю присяжних складався із трибуналу і лави присяжних. До складу трибуналу входив голова і двоє окружних суддів. Лава присяжних нараховувала 12 осіб. Деякі окружні суди об'єднувалися в один округ суду присяжних, і тоді його сесії відбувалися в одному з окружних судів [10, с. 110–119].

У судовій системі Другої Речі Посполитої важливу роль відігравав Львівський апеляційний суд, який було утворено на базі Львівського вищого крайового суду в 1919 р. Нові зміни в судовій системі

Польщі відбулися на підставі розпорядження польського уряду від 6 лютого 1928 р., згідно з яким Львівський апеляційний суд поширював свою юрисдикцію на воеводства Тернопільського, Станіславського і Львівського (окрім Березівського, Кольбушевського, Кросненського, Леськовського, Ланцутського, Ниськовського, Пшеворського, Жешувського, Сяноцького і Тарнобжезького) повітів [10, с. 110–119].

Сфера юрисдикції Львівського апеляційного суду розповсюджувалася на такі окружні суди: Бережанський окружний суд охоплював своєю діяльністю Бережанський, Підгаєцький, Рогатинський, частину Бібрського і Перемишлянського повітів (гродські суди – в Більшівцях, Бережанах, Бурштині, Ходорові, Козові, Підгайцях, Перемишлянах і Рогатині); Чортківський окружний суд охоплював Борщівський, Бучацький, Чортківський, Копичинський і Заліщицький повіти (гродські суди – у Борщові, Будзанові, Чорткові, Золочеві, Товстому і Заліщиках); Коломийський окружний суд поширював свою діяльність на Городенківський, Коломийський, Косівський і Снятинський повіти (гродські суди – у Городенці, Яблуневі, Коломії, Кутах, Косові, Обертині, Снятині, Заболотові); Львівський окружний суд діяв на території Сокальського, Раваруського, Жовківського, Любачівського, Городоцького, Львівського повітів, міста Львова і частини Бібрського повіту (гродські суди – у Белзі, Бібрці); Станіславський окружний суд розповсюджував свою компетенцію на Калуський, Надвірнянський, Станіславський повіти (гродські суди – у Богородичанах, Делятині, Галичі, Калусі, Станіславі, Тисмениці); Стрийський окружний суд охоплював Тернопільський, Тербовлянський, Сокальський, Збараський повіти (гродські суди – у Микулинцях, Новому Селі, Підволочиську, Тернополі, Тербовлі, Збаражі); Золочівський окружний суд діяв на території Бродівського, Каменецького, Радехівського, Золочівського, Зборівського і Перемишлянського повітів (гродські суди – у Бродах, Буську, Глинянах, Лопатині, Олеську, Підкамені, Радехові, Зборові, Залізцях, Золочеві) [10, с. 110–119].

Львівський апеляційний суд вважався апеляційною інстанцією у справах, які розглядались в окружних судах. Він був особливою моделлю суду Польщі у 1919–1939 рр., оскільки застосовував правові новели щодо розгляду апеляційних справ як суд першої інстанції в особливо важливих справах та у справах, які набували громадського розголосу і загострювали і так не прості відносини між українцями та поляками. У порядку першої інстанції Львівський апеляційний суд розглядав складні політичні справи, переважно ті, які стосувалися переслідування комуністів. Зазначене було «спеціалізованою» ознакою суду.

Структура Львівського апеляційного суду відповідала тогочасним європейським традиціям. Апеляційний суд очолював голова, який виконував представницькі функції щодо органу та адміністративні

функції щодо документообігу й інших господарських питань. Львівський апеляційний суд поділявся на такі відділи: 1) Президія, або президіяльний відділ, яка керувала всією діяльністю суду, а також вирішувала загальні питання. Президія була важливою частиною суду, оскільки у її складі нараховувалося безліч службовців та суддів, які отримували завдання відповідно до своєї компетенції. Загальними питаннями, що вирішувала Президія, зокрема, були: правила внутрішнього трудового розпорядку, охорона праці, охорона суду та інші; 2) Перший цивільний відділ, що розглядав справи, у яких однією стороною була казна. У такому разі проглядається адміністративна юрисдикція згаданого суду, оскільки органи казначейства були публічними; 3) Другий відділ у цивільних справах, який розглядав апеляції на вироки решти окружних судів Львівського апеляційного округу і справи капіталістичних монополій «синдикатів»; 4) Відділ у кримінальних справах; 5) Дисциплінарний суд для суддів та прокурорів; 6) Дисциплінарна комісія для службовців, обслуговуючого персоналу і комірників; 7) Дисциплінарна комісія для службовців тюремної охорони; 8) Слідчий суддя в особливо важливих справах; 9) Персональне бюро, яке займалося питаннями особового складу, пенсійними справами чиновників і так далі [12, с. 75–85]. У 1939 р., після приєднання західноукраїнських земель до складу Української РСР, Львівський апеляційний суд було ліквідовано.

Висновки. Становлення та розвиток судової влади у Другій Речі Посполитій було тривалим процесом і включало два етапи. Перший етап (1918–1928 рр.) характеризувався функціонуванням різних (російської, австрійської та німецької) систем судових органів, пристосуванням їх до нових соціально-політичних умов та наростанням деформацій, зумовлених порушенням демократичних засад Березневої конституції 1921 р. Другий етап (1928–1939 рр.) – створення єдиної системи загальних судів і внесення поступових змін для дотримання антидемократичних принципів.

У практиці польських судів, зокрема у Західній Україні, спостерігалася тенденція до обмеження принципу незалежності суддів, що було закріплено в польському законодавстві. Зазначене проявлялося під час формування суддівського корпусу Львівського апеляційного суду, важливим критерієм діяльності якого була політична благонадійність, а також у призначенні та переведенні суддів на інше місце роботи (або на пенсію).

Після прийняття польської Конституції 1935 р. відбувалися так звані чистки суддівських кадрів. Мало місце порушення та обмеження прав національних меншин. У Західній Україні зазначене проявлялося, зокрема, у невикористанні української мови в судах, усуненні суддів-українців із суддівських посад, порушеннях прав українців під час судового процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бойко І.Й. Галичина у державно-правовій системі Австрії та Австро-Угорщини (1772–1918 рр.): навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2017.
2. Кугутяк М.О. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ, 1993. 204 с.
3. Кобринська С.Б., Карпо В.Л. До передумов Ризького договору: боротьба УНР за міжнародно-правове визнання в умовах українсько-польського конфлікту. Питання історії України. 1997. Вип. 1. С. 182–190.
4. Тищик Б.Й, Бойко І.Й. Історія держави і права України: академічний курс: підручник. Київ: Ін Юре, 2015.
5. Тищик Б.Й. Польща: історія державності і права (X – початок XXI ст.). Львів: Світ, 2012.
6. Кульчицький В.С. Органи правосуддя в Західній Україні 1921–1939 рр. На шляху до правової держави: тези доповідей Львівської регіональної наук.-практ. конф. (Львів, 7–8 лютого 1991 р.). Львів, 1991. Вип. 2. С. 11–13.
7. Бойко І.Й. Правове регулювання цивільних відносин в Україні (IX – XX ст.): навч. посібник. Київ: Атіка, 2012. 348 с.
8. Липитчук О.В. Система судових органів та судочинство Республіки Польща (1918–1939 рр.): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12 00 01. Львів, 2004.
9. Лучаківська І.М. Розвиток судової системи у Польщі 1929–1939 рр. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2008. № 17. С. 297.
10. Бойко І.Й., Тищик Б.Й. Становлення та розвиток органів судочинства у Галичині (X – XX ст.). Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія юридична. 2011. Вип. 52. С. 110–119.
11. Романюк Я.М., Іванченко І.Б. Іменем України: становлення судової влади у період Української революції 1917–1921 рр. Право України. 2017. № 3. С. 49.
12. Учреждения Западной Украины до воссоединения ее в едином Украинском Советском Социалистическом Государстве: справочник. Львов, 1955. С. 75–85.